

FÖRETAGAROMBUDSMANNEN

Stiftelsen Den Nya Valfärden
Danderydsgatan 10
Box 5625
114 86 Stockholm

PROMEMORIA

Datum 2006-09-29
Ärende FO 2006-007
PM nr 2 (slutlig bedömning)
Utredare Mårten Hylltner

Utredning avseende anmälan om SVT och TV 4:s krav på särskild ersättning för visning av fotbolls-VM 2006

Bakgrund

Den 19 oktober 2004 meddelade SVT att SVT, tillsammans med TV4, hade förvärvat sändningsrättigheterna för Fotbolls-VM i Tyskland.¹

Sveriges television (SVT) och TV 4 har i ett gemensamt brev till cirka 1 500 krögare, daterat den 5 april 2006 och undertecknat av båda bolagens verkställande direktörer, krävt ersättning av de restauranger som avser att visa fotbolls-VM för sina gäster (15 000 kronor per restaurang).² I brevet uppges bland annat att ”[v]isning av fotbolls-VM i en offentlig lokal som t.ex. en restaurang eller pub betraktas som offentlig visning. Sådan visning utan avtal med SVT och TV 4 innebär ett brott mot upphovsrättslagen”. Något senare i brevet uppges att ”[k]ontroller kommer att genomföras över hela Sverige, och skadeståndskrav kommer att riktas mot de som genomför offentlig visning av Fotbolls-VM utan erforderligt tillstånd”.

Den 28 april 2006 fastslog regeringen att utöver TV-avgiften får SVT, enligt gällande anslagsvillkor, inte ta ut några avgifter för sändningar riktade till Sverige. SVT får alltså inte utnyttja den rätt som bolaget annars skulle kunna ha att ta betalt, exempelvis enligt upphovsrättsliga regler.³ SVT överlät då ”rätten till offentlig visning av SVT:s matcher” till TV 4.⁴

I brev, daterat den 8 maj 2006, uppger TV4 bland annat att bolaget har övertagit SVT:s rättigheter till offentlig visning av Fotbolls-VM 2006, att avgiften differentierats beroende på restaurangens storlek samt att TV4 kommer att vidta rättsliga åtgärder mot de krogar som visar Fotbolls-VM utan att ha löst licens.⁵

¹ Se <http://svt.se/svt/jsp/Crosslink.jsp?d=10653&a=271426>

² Se <http://www.strombergpartners.se/SVT+TV4019.pdf>

³ Promemoria från Utbildnings- och kulturdepartementet, daterad den 27 april 2006

⁴ Se <http://svt.se/svt/jsp/Crosslink.jsp?d=22620&a=582123>

⁵ Se <http://www.strombergpartners.se/TV4%20AR002.pdf>

Den 21 juni 2006 beslutade regeringen utse en utredare för att analysera och klargöra vilka möjligheter SVT bör ha att vidareförsälja rättigheter till offentligt framförande.⁶

Gällande reglering

Av 48 § 1 st. punkten 4 lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen) framgår bland annat att ett radio- eller televisionsföretag, med vissa inskränkningar, har en uteslutande rätt att förfoga över en ljud- eller televisionsut-sändning genom att tillåta återutsändning eller återgivning för allmänheten på platser där allmänheten har tillträde mot inträdesavgift.

I punkten 8 Anslagsvillkor för Sveriges Television AB för 2006 anges att SVT:s sändningar riktade till Sverige skall vara tillgängliga för allmänheten utan villkor om särskild betalning utöver erlagd TV-avgift. Till den del sändningarna görs tillgängliga utanför Sverige skall verksamheten bära sina egna kostnader.

Företagarombudsmannens bedömning

Huruvida SVT och TV4 har någon upphovsrättslig grund för kraven på betalning av de krogar som visar Fotbolls-VM får i dagsläget anses oklart. Rent allmänt gäller att man inte kan ha upphovsrätt till en fotbollsmatch och frågan prövas för närvarande av tingsrätt.⁷ Oaktat tingsrättens avgörande i frågan om upphovsrätt anser Företagarombudsmannen att både SVT och TV4 gör fel då de försöker ta extra betalt för Fotbolls-VM.

SVT finansieras via TV-avgiften och fick 2005 över fyra miljarder kronor i anslag.⁸ I anslagsvillkoren står uttryckligen att företagens sändningar riktade till Sverige ska vara tillgängliga för allmänheten utan villkor om särskild betalning utöver TV-avgiften.⁹ Detta betyder att SVT inte får kräva extra betalning för sina sändningar av dem som redan betalat sin TV-avgift. Det saknar i detta avseende betydelse om den som betalar TV-avgiften är ett företag eller ett hushåll.

TV 4 finansieras genom reklamintäkter. Naturligtvis står det TV 4, liksom andra privata TV-bolag, fritt att även ta betalt för sina utsändningar. TV 4 har dock valt att sända så kallad fri-TV och det har därmed stått alla som innehar en TV-mottagare fritt att utan

⁶ Överlåtelse av rättigheter till offentligt framförande, Dir. 2006:73

⁷ Stockholms tingsrätt, mål nr: T 13089-06

⁸ SVT Årsredovisning 2005, s. 32, se http://svt.se/content/1/c6/07/20/42/SVT_05_Webb.pdf

⁹ Anslagsvillkor för Sveriges Television AB för 2006, punkten 8

betalning och utan avtal med TV 4 ta emot bolagets TV-sändningar, vilket naturligtvis både privatpersoner och näringsidkare har inrättat sig efter.

I *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* anges bland annat att med fri-tv avses sändning av TV-program, som skall kunna tas emot utan krav på särskild betalning utöver allmän TV-avgift.¹⁰

Inför sändningstillståndet för åren 2006/2007 skickade TV 4 en avsiktsförklaring till regeringskansliet.¹¹ I förklaringen anges bland annat följande.

I juni 2004 blev TV 4 invalt i EBU. EBU är en sammanslutning av europeiska kanaler som har public service-uppdrag, oavsett finansieringsform. ... Genom EBU får TV 4 tillgång till ett hundratal paneuropeiska samproduktioner årligen. EBU är också distributör av en stor mängd sportsändningar, bland annat flera av de allra största sportevenemangen. Tillsammans med SVT, som varit EBU-medlem i många år, kan TV 4 nu garantera att de riktigt stora sportevenemangen även fortsättningsvis sänds i fri-tv i Sverige, på samma sätt som TV 4 och SVT har gjort genom separata avtal evenemang för evenemang de senaste åren vad gäller t ex fotbolls-VM och fotbolls-EM.¹²

I en speciellt inramad ruta betonar TV 4 att bolaget kommer att använda sitt medlemskap i EBU till att säkerställa att de stora sportevenemangen även fortsättningsvis sänds i fri-tv i Sverige.¹³

Medan SVT inte får ta extra betalt för sina sändningar har TV 4 alltså i avsiktsförklaring inför gällande sändningstillstånd uppgett att bolaget, tillsammans med SVT, nu kan garantera att de riktigt stora sportevenemangen även fortsättningsvis sänds i fri-TV. Mot den bakgrunden är det minst sagt förvånande att SVT och TV 4 har krävt företagare på extra betalning för sändningarna från Fotbolls-VM. Att man gjorde det med så kort varsel inför Fotbolls-VM, när många företagare sannolikt redan hade vidtagit åtgärder i anledning av evenemanget, är särskilt olämpligt mot bakgrund av att sådan betalning aldrig krävts tidigare.

¹⁰ Nytt regelverk för marksänd digital-TV (SOU 2004:39), s. 34

¹¹ Avsiktsförklaring avseende TV4:s sändningstillstånd 2006-07, inkommen regeringskansliet, kulturdepartementet, den 21 september 2004

¹² A.a., s. 20

¹³ A.st.

Särskilt anmärkningsvärt är att det offentligfinansierade SVT, efter det att Leif Pagrotsky uttalat att SVT inte får kräva företagare på extra betalt för sändningarna, dessutom försöker kringgå förbudet mot att ta ut extraavgifter genom att låta TV 4 kräva in avgifterna. Enligt Företagarombudsmannens mening måste detta anses utgöra en brist i företagarklimatet.

Som angetts ovan har det tillsatts en utredning för att analysera och klargöra vilka möjligheter SVT bör ha att vidareförsälja rättigheter till offentligt framförande. Företagarombudsmannen vill i detta avseende framhålla följande. Det är rimligt att SVT kan ta betalt då de överlåter rättigheterna till en TV-produktion till annat TV-bolag. Det samma gäller när TV-produktioner skall ges ut på DVD eller liknande.

Förhållandet är dock annorlunda när det gäller SVT:s TV-sändningar i realtid. Företagare betalar, liksom alla andra TV-innehavare, TV-avgift. Företag som har fler än tio TV-mottagare betalar dessutom, till skillnad från hushåll, fler TV-avgifter. Därmed måste även företagare ha samma rätt som alla andra att utan ytterligare kostnader använda TV:n och ta del av SVT:s public service utbud. Varför ska företagare annars vara tvungna att betala TV-licens?

Detta gäller oavsett om företagaren tar inträde eller ej. Mot bakgrund av att en överväldigande majoritet (98 procent) av svenska hushåll har en TV i hemmet,¹⁴ och därmed gratis tillgång till SVT:s sändningar, är det dessutom uppenbart att det inte är sändningen i sig, utan företagets kringarrangemang som kunderna betalar för.

Sammanfattningsvis anser Företagarombudsmannen att det var olämpligt av SVT och TV4 att kräva extra betalning av de företagare som avsåg visa bolagens sändningar från Fotbolls-VM, särskilt som dessa krav utgjorde ett avsteg från vad som tidigare gällt samt ställdes förhållandevis nära inpå evenemanget ifråga. Företagarombudsmannen anser vidare att det skulle utgöra en brist i företagarklimatet om svenska företagare framöver kan bli tvungna att betala två gånger (både TV-licens och extra avgifter) för SVT:s sändningar.

Företagarombudsmannen verkar, på initiativ av tankesmedjan Den Nya Välfärden, för ett bättre företagarklimat i Sverige. Arbetet sker genom utredning och publicering av konkreta

¹⁴ Se Radio och TV i allmänhetens tjänst – Finansiering och skatter (SOU 2005:2), s. 177

exempel på brister i företagarklimatet. Företagarombudsmannen har en styrelse bestående av företagare, ekonomer och publicister som på ideell basis leder verksamheten. I bedömningen av förevarande fall deltog Patrik Engellau, Thomas Gür, Monica Werenfels-Röttorp och Edward Waller.